

จตุรสารคุณธรรม และจริยธรรม

ฉบับที่ ๑ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๓

กรมปศุสัตว์
Department of Livestock Development

วิสัยทัศน์ : เป็นองค์กรที่น่าเชื่อถือส่งเสริมการปศุสัตว์ไทย สู่ความเป็นมา นวัตกรรม และยั่งยืนในประชาคมโลก

เจริญสุข เจริญธรรม

คณะผู้บริหาร
เจ้าหน้าที่กองแผนงาน
กรมปศุสัตว์

1

2

1. อภิปาฏิหาริย์ เป็นปาฏิหาริย์ในเรื่องฤทธิ์ คือการแสดงฤทธิ์ หรือความเป็นผู้วิเศษ คลบับดาลอะไรต่าง ๆ เหาะเหินเดินอากาศ หูทิพย์ ตาทิพย์ เป็นต้น
2. อำนาจปาฏิหาริย์ ปาฏิหาริย์คือการรู้ใจคนหรือการทำใจคนออกว่าคิดอะไร มีความต้องการอย่างไร เป็นต้น
3. อภินิหารปาฏิหาริย์ ปาฏิหาริย์คือการสอนคนให้รู้แจ้งเห็นจริงในสังขารมน นำผู้ฟังให้ละความชั่ว ทำความดี มีชีวิตที่ประเสริฐได้จริงในชีวิตนี้

3

เปรียบเทียบผู้นำเหมือนโคจำฝูง

ควี่ เจ ธรรมานา,
อุฐิ ดจจติ ปุงโคโว;
สพฺพทา ดาวิ อุฐิ ยบุติ,
เมตฺเต อุฐิ ตตฺ สติฯ

“ถ้าเมื่อใดทั้งหลาย ว่ายข้ามแม่น้ำไป
โคหัวหน้าฝูงว่ายข้ามตรง เมื่อมีโค
ผู้นำฝูงว่ายข้ามตรงอย่างนั้น
โคทั้งหมดก็ย่อมว่ายข้ามตรงไปตามกัน.”

เอวเมว มนุเสสฺสุ,
โอย โหติ เสฏฺฐสมฺมโต;
โส สจ รมฺภ จรดฺ,
ปเตว อิตฺธา ปชา;
สพฺพํ รฎฺฐิ สุชํ เสติ,
ราชา เจ โหติ อุมฺมิทฺธา

“ไมหนุ่มนุษย์ทั้งหลายก็เหมือนกัน
ผู้ใด ได้รับสมมติแต่งตั้งให้ไปใหญ่
กำผู้นั้น ประพฤติธรรม ประชาชน
นอกนี้ก็ประพฤติเป็นธรรมโดยแท้
ถ้าพระราช(ผู้นำ)ประพฤติธรรมไซ้
แวนแคว้นทั้งปวง ย่อมอยู่เป็นสุข.”

“ยามฝูงโคข้ามปาก นที
โคใจบ่ตรงดี ไปเลี้ยว
ปวงโคอื่นตามรี รุดข้าม
ทั้งหลายย่อมเตี้ยง โตเต้าตามกัน”

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 5.6

(ถวัลย์ปณฺณิตี ๒๘๘, ๑๖, จตุกก. ๒๑/๘๐, ข. ๒1, ๒๘/๖๑๘, ๒๘/๕๐, ๖๕)

4

คุณธรรม จริยธรรม

สำหรับการทำงาน

๑. หลักการครองตน

๒. หลักการครองคน

๓. หลักการครองงาน

5

หลักการครองตน

เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี คือ

มีสุขภาพกาย และ สุขภาพจิตที่ดี

- มีสุขภาพกายที่ดี คือ มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีท่วงท่ากิริยา รวมทั้งการแต่งกาย ที่ สุภาพเรียบร้อย ดึงงาม สะอาด และดูสง่างามสมฐานะ

- มีสุขภาพจิตที่ดี คือ เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยใจคอที่งาม เป็นคนดี มีศีลธรรม ได้แก่

- ผู้มีศรัทธา - ผู้มีศีล - ผู้มีสุตะ - ผู้มีจาคะ - ผู้มีวิริยะ - ผู้มีสติ - ผู้มีสมาธิ - ผู้มีปัญญา

6

เป็นผู้มีกัลยาณมิตรธรรม คือ ผู้มีคุณธรรมของมิตรที่ดี 7

1. **ปิโย** (เป็นผู้น่ารัก)
2. **ดร** (เป็นผู้นำเคารพ)
3. **ภาวนีโย** (เป็นผู้ที่น่านับถือ น่าเจริญใจ)
4. **วัตตา** (เป็นผู้รู้จักพูดจาโดยมีเหตุผลและหลักการ)
5. **วจนักขโม** (เป็นผู้อดทนต่อภัยพิบัติที่ล่วงเกิน วิพากษ์วิจารณ์ ชักถาม หรือขอปรึกษาหารือ ขอให้ดาเนนาต่าง ๆ ได้)
6. **คัมภีร์ญ จะ กะกัถ กัตตา** (สามารถแถลงชี้แจงเรื่องที่ลึกซึ้ง หรือเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจอย่างถูกต้อง และตรงประเด็นได้)
7. **โน จักฺฐราเน นิโยชะเย** (ไม่ชักงาในในฐานะ คือไม่ชักจูงไปในทางเสื่อม หรือไปในทางที่เหลวไหลไร้สาระหรือให้เป็นโทษ)

7

หลักธรรม สปัปฺริสธรรม 7

1. **ธัมมัญญตา** คือ การรู้จักเหตุ
2. **อรรถัญญตา** คือ การรู้จักผล
3. **อรรถัญญตา** คือ การรู้จักตน
4. **มัตตัญญตา** คือ การรู้จักประมาณ
5. **กาลัญญตา** คือ การรู้จักเวลา
6. **ปริสัจญตา** คือ การรู้จักชุมชน
7. **ปุคฺคโลปรปริสัจญตา** คือ การรู้จักบุคคล

8

1. ธัมมัญญตา คือ การรู้จักเหตุ

ต้องรู้คิด วิเคราะห์ในบทบาทหน้าที่ที่ตนมี พึงทำการใด พึง
รับผิดชอบอย่างไร เพื่อให้กิจการงานบรรลุถึงผลสำเร็จ

- รู้จักว่า สิ่งที่ต้องทำมีวิธีการหรือกระบวนการอย่างไร
- รู้จักว่า เรื่องนั้น ๆ มีที่มาที่ไปอย่างไร
- รู้จักว่า สิ่งนั้น ๆ มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกันอย่างไร
- รู้จักว่า ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำมีสาเหตุมาจากอะไร
- ฯลฯ

9

2. อัทธัญญตา คือ การรู้จักผล

ต้องยึดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์
สามารถวิเคราะห์ผลที่จะได้รับจากการ
ดำเนินงานต่าง ๆ อย่างถูกต้อง รู้จักและเข้าใจ

- รู้จักว่า เมื่อทำสิ่งนั้นจะเกิดผลดีหรือผลเสีย
- รู้จักว่า เมื่อทำสิ่งนั้นจะเกิดผลดีแก่ใคร ผลเสียแก่ใคร
- รู้จักว่า เมื่อทำสิ่งนั้นจะเกิดผลดีหรือผลเสียมากน้อยเพียงใด
- รู้จักว่า จะทำสิ่งใดจะต้องมีเป้าหมาย
- ฯลฯ

10

3. อัตตัญญูตา คือ การรู้จักตน

ต้องวิเคราะห์ตนเองได้ว่า โดยฐานะ ภาวะกำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรมมีเท่าใด เพื่อจะได้พัฒนาตนแก้ไขปรับปรุงตน เป็นการเตรียมตัวให้สอดคล้องกับงานที่จะต้องปฏิบัติ

- รู้จักว่า ตนมีความสามารถอย่างไร เก่งด้านใด ไม่เก่งด้านใด
- รู้จักว่า ตนมีนิสัยอย่างไร
- รู้จักว่า ตนชอบหรือไม่ชอบอะไร
- รู้จักว่า ตนมีตำแหน่งหน้าที่ในการทำงานอย่างไร
- ฯลฯ

11

4. มัตตัญญูตา คือ การรู้จักประมาณ

ต้องรู้จักความพอเหมาะพอดี ในการพูด รู้จักประมาณในการบริหารงบประมาณ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร หน่วยงาน โดยมุ่งพัฒนาประสิทธิภาพของการทำงาน และประโยชน์อื่นที่จะเกิดแก่ส่วนรวม

- รู้จักประมาณตนว่าอยู่ตำแหน่งใดเมื่อเทียบกับผู้อื่นที่ตำแหน่งสูงกว่าที่ควรนอบน้อมให้ความเคารพ
- รู้จักประมาณกำลังทรัพย์ของตนในการซื้อสิ่งของ
- รู้จักประมาณกำลังตนเองขณะทำงาน
- รู้จักประมาณประโยชน์แก่ตนในปริมาณที่พอเหมาะ
- ฯลฯ

12

5. กาลัญญุตตา คือ การรู้จักเวลา

การรู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม และ
ระยะเวลาที่ต้องใช้ในการวางแผน การ
เตรียมการ หรือการกิจการนั้น ๆ

- รู้จักเวลาเข้างาน เวลาเลิกงาน
- รู้จักงานใดทำก่อน งานใดทำหลัง
- รู้จักเวลาพูด เวลาใดไม่ควรพูด
- ฯลฯ

13

6. ปริสัญญุตตา คือ การรู้จักชุมชน

ต้องรู้จักถิ่น การปฏิบัติในถิ่นที่เป็นชุมชน ต้องรู้ว่าชุมชน
ที่ตั้งอยู่นั้นมีระเบียบแบบแผน มีวัฒนธรรมประเพณี
อย่างไร ควรเข้าไปสอบถามถึงความต้องการ ซึ่งจะช่วยให้
ทราบว่า ควรจะสงเคราะห์อย่างไร ควรบำเพ็ญประโยชน์
อย่างไร

- รู้จักว่า ชุมชนมีกฎเกณฑ์หรือข้อตกลงร่วมกันอย่างไร
- รู้จักว่า ชุมชนมีขนบธรรมเนียม และประเพณีอย่างไร
- รู้จักว่า ชุมชนมีความขาดแคลนในด้านใด
- รู้จักว่า ชุมชนมีความต้องการอย่างไร
- ฯลฯ

14

7. ปุคฺคโลปรปฺรยฺญุตฺตา ตีอ การรู้จักบุคคล

ต้องรู้จัก และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากจะต้องทำงานร่วมกับบุคคลหลายฝ่าย โดยส่วนใหญ่จะเป็นการทำงานในรูปคณะกรรมการ จะต้องรู้จัก และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลว่าแต่ละบุคคลมีอิริยาตย์ ความสามารถ และคุณธรรม จึงจะสามารถปฏิบัติต่อบุคคลอื่นสัมพันธ์เกี่ยวข้อง จะให้เกียรติยกย่องตามสมควรแห่งสถานภาพ

- รู้จักว่า คนนั้นมีนิสัยอย่างไร
- รู้จักว่า คนนั้นมีประวัติเสื่อมเสียหรือไม่
- รู้จักว่า คนนั้นมีความสามารถอย่างไร
- รู้จักว่า คนนั้นไม่เก่งในด้านใด
- ฯลฯ

15

หลักธรรมสำหรับการทำงาน: คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

พรหมวิหารธรรม คุณธรรมเครื่องอยู่ของผู้นิย 4 ประการ

1. เมตตา ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข
2. กรุณา ช่วยผู้อื่นพ้นทุกข์
3. มุทิตา อิจฉาเมื่อผู้อื่นได้ดี
4. อุเบกขา การวางเฉยเป็นกลางปราศจากอคติ

สังคหวัตถุ 4 ประการ

1. ทาน การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของ วัตถุเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น
2. ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ
3. อัตถจริยา การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น
4. สมานัตตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย

อคติ 4 การกระทำอันทำให้เสียความเที่ยงธรรม

1. ฉันทาคติ สำอ้อยเพราะรักใคร่
2. โทษาคติ สำอ้อยเพราะโกรธ
3. โมหาคติ สำอ้อยเพราะหลง
4. ภยาคติ สำอ้อยเพราะกลัว

ขันติ 4 ขันติ 4 ประการ

1. ขันติ ความอดทน มีลักษณะ 3 ประการ
  - อดทนต่อกำลังแห่งความโกรธแต่ไม่แสดงอาการ
  - กาย วาจา ที่ไม่ทำร้าย ออกมาให้เป็นที่น่าพอใจแก่ผู้อื่น
  - อดทนต่อความลำบากตรากตรำหรือความเหน็ดเหนื่อย
2. โสรจจะ ความสงบเสถียร ทำจิตใจให้ชุ่มชื่นไม่ขุ่นมอง

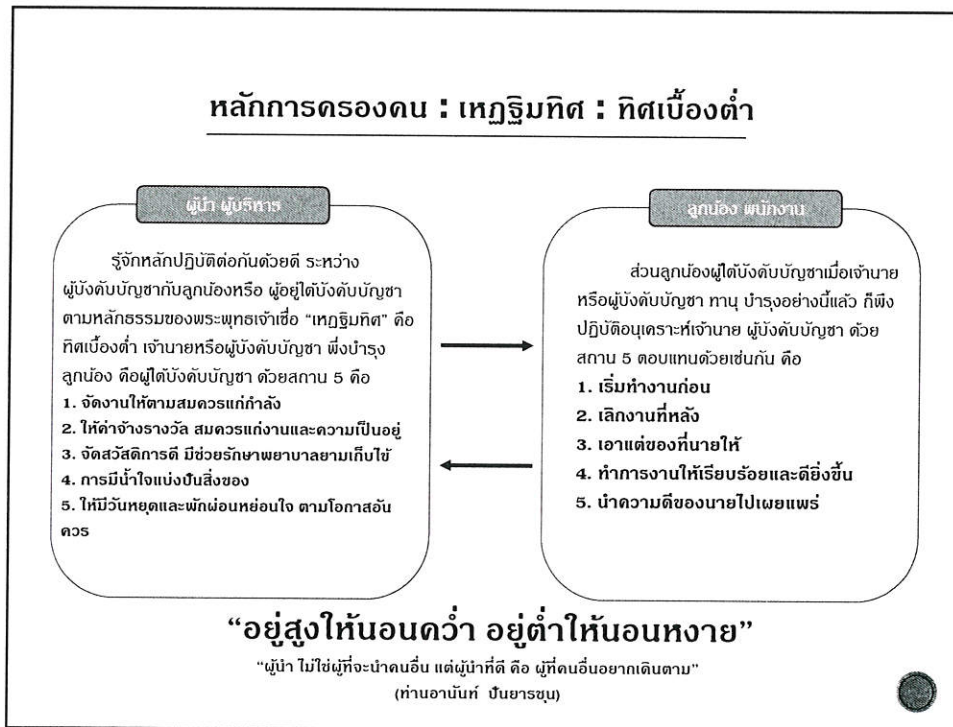
บารมี 6

1. ทาน การให้เป็นที่ควรให้
2. สีล การประพฤติในทางที่ชอบ
3. ขันติ ความอดทนอดกลั้น
4. วิริยะ ความขยันหมั่นเพียร
5. มาน การแต่งพิจารณาให้เห็นของจริง
6. ปัญญา ความมีปัญญารอบรู้

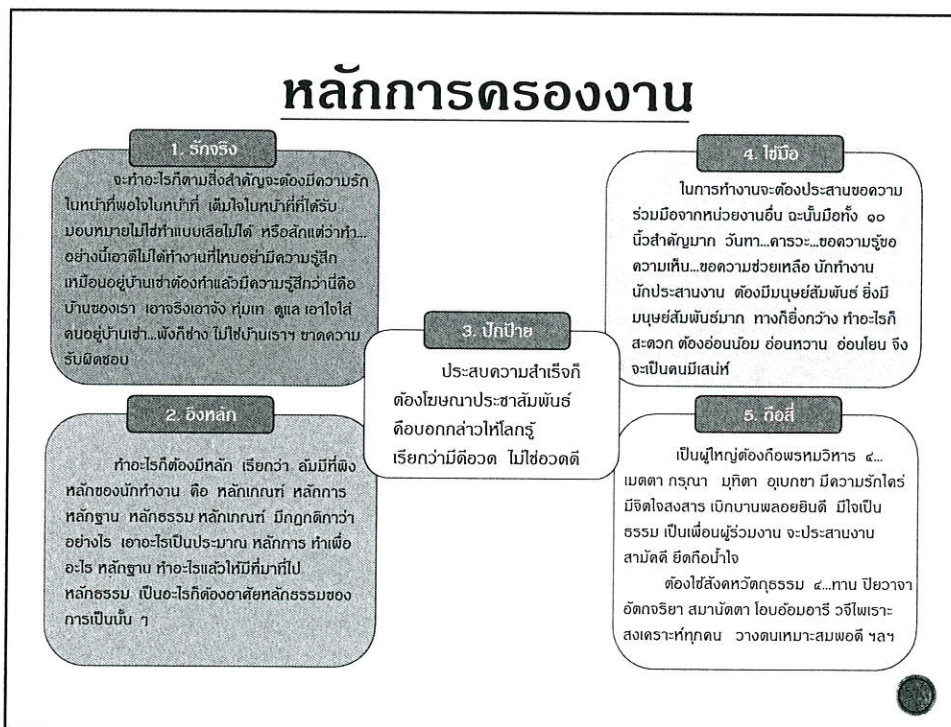
อิทธิบาท 4 หลักธรรมก่อให้เกิดความสำเร็จ

1. ฉันทะ ความตั้งใจใฝ่ในงาน
2. วิริยะ ความขยันหมั่นเพียร
3. จิตตะ ความมีใจแน่วแน่ไม่โอนเอน
4. อุเบกขา โสรจระงมหาเหตุผล

16

17

18

หลักการครองงาน

6. ตีพร้อม

คิดบงจรง ไตแก่ รุ้ดี สามารถดี ประพฤดีดี
 ...รุ้ดีเกิดจากการศึกษา...
 ...สามารถดีเกิดจากการฝึกฝน
 ...ประพฤดีดีเกิดจากการมีคุณธรรม

8. ช่างเชิอบ

มีความรุ้อย่างเตอไม่พอ ความรุ้ต้องคู่กับ
 บันทัก ทล็กหรือทิวใจนันทัก คือ สุ จิ ปุ ลิ
 สุ...สุตะ พังเป็น จิ...จินตะ ตัดเป็น
 ปุ...ปุจตา ทามเป็น ลิ...ลิชิตะ บันทักเป็น

7. ยอมบ่าง

ไม่บามะ กิฏฐ ไม่อวดดีดี ไม่กิดท่ง ว่าช่าแช่ ต้อง
 ฉลาดที่จะไว้ นึกทำงานหรือกับบริหาร ต้องปากอู๋ หู
 กว้าง ตาโต ไม้เป็น ปากจุ ปากมีปากเตอว แต่คุมใจอง
 ช่าง เพราะฉะนั้น...
 พูดให้น้อย แต่ฟังให้มาก ฟังทุกอย่าง ฟังทั้งคน
 ในคนนอก ตาโต อู๋-ไรท์กว้าง ไ้รอบรอน อ่าลา
 ทิว ต้องตักพิเช่ จะไ้ไม่ถูกตีหรือถูกหลอก
 ใจเป็น อย่งไปอวดรุ้ทุกอย่าง บางอย่งรุ้แต่ทำเป็น
 ไม้รุ้ รุ้มาก ๆ ก็ทำเป็นรุ้ม้อย ๆ ไ้ไรมากว่า ไ้ไม่เป็น เป็น
 ไ้ใหญ่ชาก เตอผ่ากต่อว่า ถ้าไ้มาก ๆ ก็ชากจะเป็น
 ไ้ใหญ่

9. เร็อบรุ้

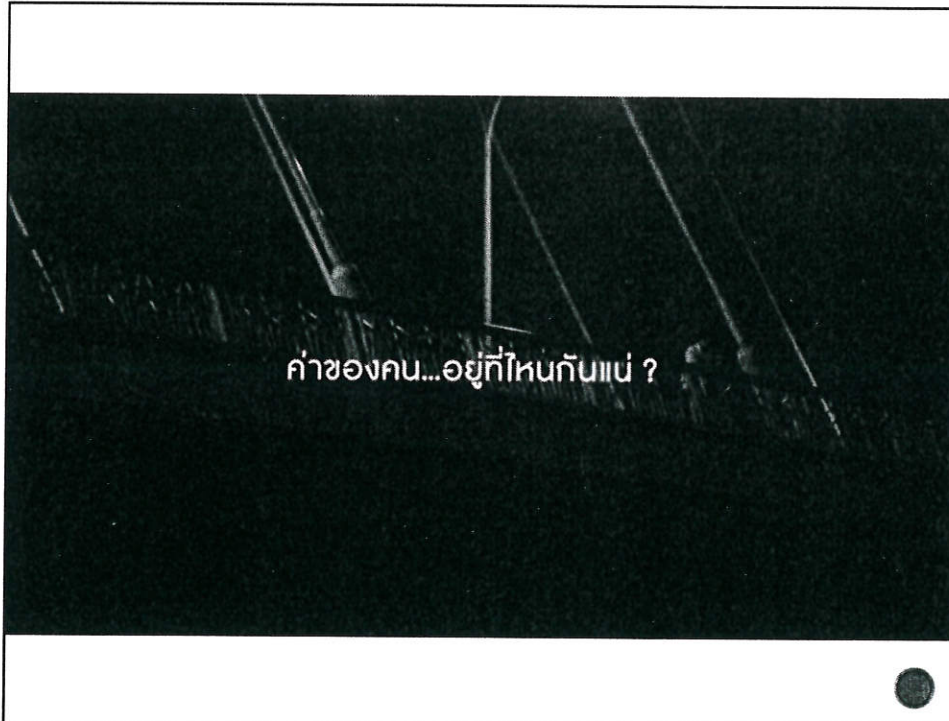
ไม่มีใครเป็นมาแต่แรกเกิด ต้องเร็อบรุ้ทั้งนั้น
 ไม้เร็อบไม้รุ้ ไม้ดูไม่เห็น ไม้ท่งไม่จำ ไม้ทำไม่
 จะทำงานต้องรุ้จักงาน รุ้จักผู้ร่วมงาน รุ้จักงานยังไม้พอ
 ...
 ต้องรุ้จักใจผู้ร่วมงาน รุ้ใจผู้บังคับบัญชา
 รุ้ใจผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยว่าเขาเป็นคนอย่งไรจะไ้
 มอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถกับตักกับอ้อยาศัยสำหรับ
 ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ใหญ่ ให้ "รุ้ใจ"
 แต่อย่าเผลอไป "รุ้ทัน" เพราะผู้ใหญ่ไม้ชอบ
 เพราะฉะนั้น... รุ้ทำเอาไว้กัน รุ้กันเอาไว้กัน รุ้ไม้ทำไม้กัน
 หมดทางกันและทางแก่

10. รุ้งาน

ทำงานตามหน้าที่ ทังงานส่วนตัว งาน
 ส่วนรวม...ผู้อุปสรรค บางครั้งอุปสรรคปัญหา ก็เป็น
 ที่มาแห่งความสำเร็จ
 บารไม้มี บารไม้เกิด ปัญหาไม้ไว้แก่
 ไม้ใช่ไม้ไว้ให้กลุ่ม
 ทำงานจะไ้มีความสุข ต้องสนุกกับการทำงาน
 อย่งน้อ อย่งบ่น..

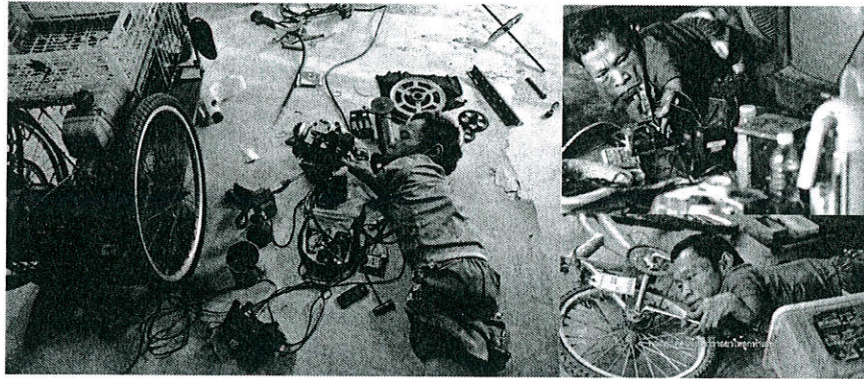
ผู้ใหญ่ "กัจฉิตใจดี" เด็กคนไหน จะไม้อยากรัก ผู้นำ "ก้าน่าถูกหล็ก" ไ้ไรกันละ จะไม้อยากตาม คน "ก้าน่าใจงาม" ไ้ไรกันเล่า เขา
 จะไม้อยากคบ

19

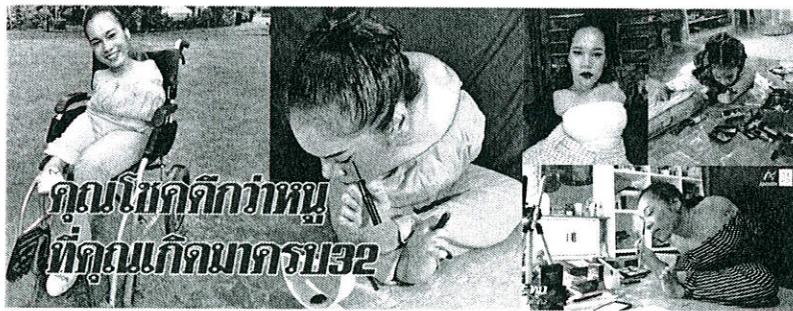
20

“ช่างเจ๊ก” สมศักดิ์ ตามขุนทด
มุษย์มหัศจรรย์ คนพัน(ธ)ชนะ

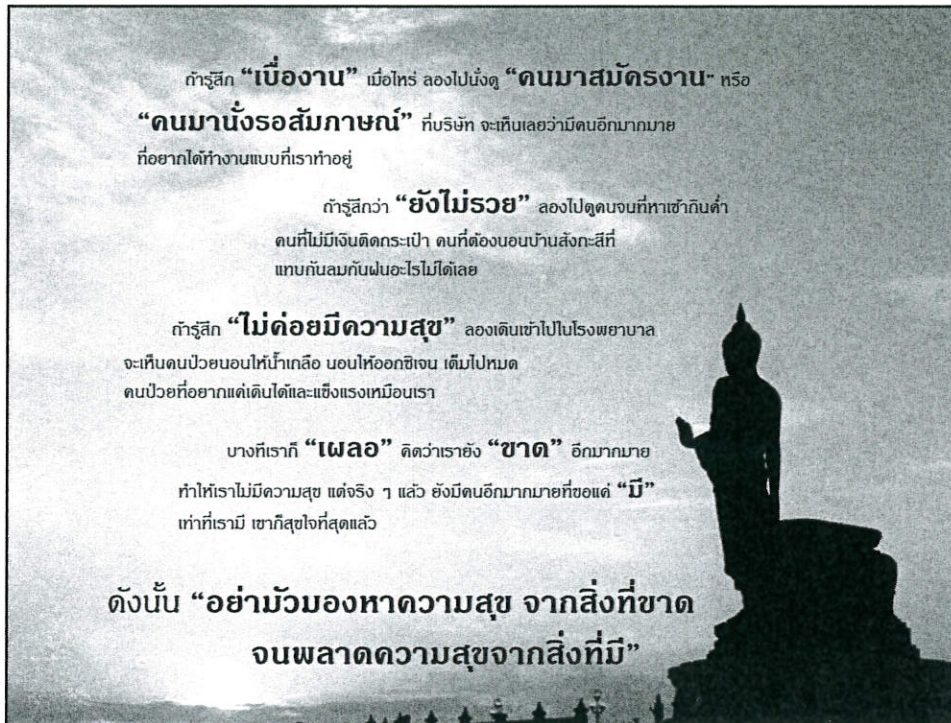

21

“น้องฝ้าย” บุญธิดา ชินวงษ์
แม่ไร้แขน แต่ใช้ขาพาสู่วิน “บิวตี้บล็อกเกอร์”

22

ถ้ารู้สึก “เบื่องาน” เมื่อไหร่ ลองไปนั่งดู “คนมาสมัครงาน” หรือ “คนมานั่งรอสัมภาษณ์” ที่บริษัท จะเห็นเลยว่ามีคนอีกมากมาย ที่อยากได้ทำงานแบบที่เราทำอยู่

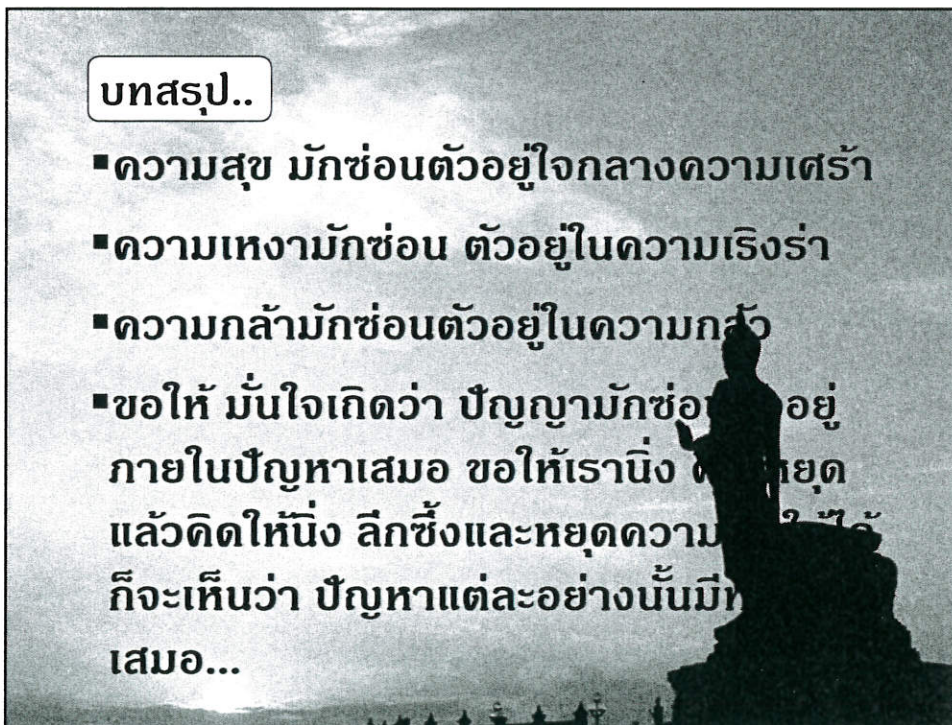
ถ้ารู้สึกว่า “ยังไม่รวย” ลองไปดูคนจนที่หาเช้ากินค่ำ คนที่ไม่มีเงินติดกระเป๋า คนที่ต้องนอนบ้านสังกะสีที่ แทะกันลมกับฝนอะไรไม่ได้เลย

ถ้ารู้สึก “ไม่ค่อยมีความสุข” ลองเดินเข้าไปในโรงพยาบาล จะเห็นคนป่วยนอนให้น้ำเกลือ นอนให้ออกซิเจน เต็มไปหมด คนป่วยที่อยากแค่เดินได้และแข็งแรงเหมือนเรา

บางทีเราก็ “เพลอ” คิดว่าเรายัง “ขาด” อีกมากมาย ทำให้เราไม่มีความสุข แต่จริง ๆ แล้ว ยังมีคนอีกมากมายที่ขอแค่ “มี” เท่าที่เรามี เขาก็สุขใจที่สุดแล้ว

ดังนั้น “อย่ามัวมองหาความสุข จากสิ่งที่ขาด จนพลาดความสุขจากสิ่งที่มี”

23

บทสรุป..

- ความสุข มักซ่อนตัวอยู่ใจกลางความเศร้า
- ความเหงามักซ่อน ตัวอยู่ในความเรงร่า
- ความกล้ำมักซ่อนตัวอยู่ในความกลัว
- ขอให้ มั่นใจเถิดว่า ปัญญามักซ่อนตัวอยู่ ภายในปัญหาเสมอ ขอให้เรานิ่ง ตั้งใจหยุด แล้วคิดให้หนึ่ง ลึกซึ้งและหยุดความกลัวไว้สักครู่ ก็จะเห็นว่า ปัญหาแต่ละอย่างนั้นก็มีทางออกเสมอ...

24